

ŠTÁTNA
OCHRANA PRÍRODY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Migračné bariéry a ochrana prírody na Slovensku

Mgr. Juraj Hajdú, PhD.

Štátna ochrana prírody SR, Tajovského 28B, Banská Bystrica

Seminár ke zprůchodnění migračních překážek ve vodních tocích 2021

Praha, 21. október 2021

Migračná priechodnosť a legislatíva

Rámcová smernica o vode (Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES z 23. októbra 2000)

Vodný plán SR - plány manažmentu SÚP Dunaja a Visly - 4.1.4 Významné hydromorfologické zmeny:

a. **narušenie pozdĺžnej spojitosti riek a biotopov** - Návrh opatrení na elimináciu významného narušenia pozdĺžnej spojitosti riek a biotopov (Prílohy 8.4 a 8.4a)

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

§ 53 povinnosť vlastníka VS zabezpečovať prirodzenú migráciu rýb a vodných živočíchov.

§ 4 ods. 6) **povinnosť použiť riešenie, ktoré zachováva migračnú priechodnosť pri vodných a líniových stavbách..**

§ 4 ods. 7) Ak je prevádzkou vodnej stavby alebo líniovej stavby ohrozené zabezpečenie priaznivého stavu populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás, **môže orgán ochrany prírody po dohode s príslušným orgánom štátnej správy rozhodnúť**, aby vlastník alebo správca vodnej stavby alebo líniovej stavby **na vlastné náklady vykonal opatrenia na obnovu migračnej priechodnosti..**

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

Zákon č. 216/2018 Z. z. o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. v znení neskorších predpisov

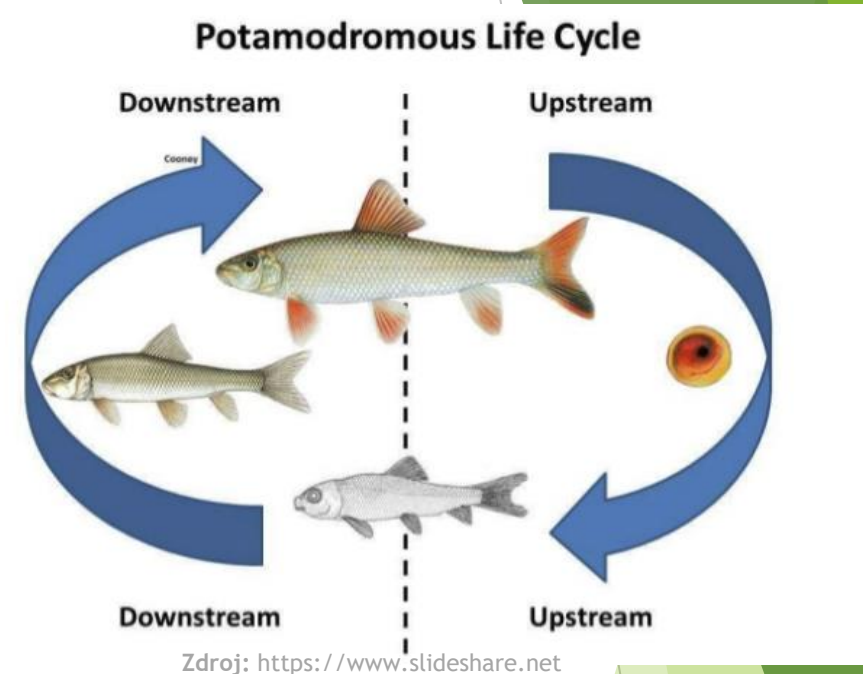
§ 21 ods. 2) Každý musí dbať, aby sa tam, kde je to účelné, **zriaďovali a udržiavali rybovody a pri budovaní vodných stavieb aj iné vhodné technické zariadenia slúžiace na migráciu a ochranu rýb.**

Vyhláška MŽP SR č. 383/2018 Z. z. o technických podmienkach návrhu rybovodov a monitoringu migračnej priechodnosti rybovodov

Pomocný nástroj - definuje účel rybovodu: zabezpečenie migračnej priechodnosti vodnej stavby tvoriacej migračnú bariéru alebo migračnú prekážku pre ryby a ďalšie vodné živočíchy. Technické a biologické podmienky návrhu rybovodov, odporúčané metódy monitoringu rybovodov.

Prečo je potrebná obnova pozdĺžnej kontinuity tokov?

- ▶ Zabezpečenie migračnej priechodnosti tokov pre ichtyofaunu a ostatné vodné organizmy v pozdĺžnom profile vodných tokov
- ▶ Celé spektrum potamodrómnych druhov a výhľadovo anadrómne druhy
- ▶ Migrácie: reprodukčné (neresové), potravné, kompenzačné, okupačné, sezónne, juvenilné, protiprúdové i poprúdové migrácie (návrat na pôvodné stanovištia, zimoviská, drift plôdika a pod.)
- ▶ transport sedimentov, plavenín, organickej hmoty a pod., hydromorfológia toku, ekologický stav, habitaty

Chránené druhy živočíchov - priaznivý stav

- ▶ Požiadavka zabezpečenia priaznivého stavu druhov európskeho významu v zmysle Smernice o biotopoch
- ▶ 3 druhy mihúl' (Petromyzontes) a 26 druhov rýb a 15 osobitné podmienky ochrany (viac ako 60 % pôvodných druhov ichtyofauny SR) z toho 4 vyhynuté pre územie SR (RE) (jesetery, vyza, losos), druhy európskeho a národného významu
- ▶ Migračné bariéry a fragmentácia vodných tokov (riečnej siete) je jedným z najvýznamnejších faktorov negatívne ovplyvňujúcich populácie pôvodných potamodrómných druhov rýb (> 80% je v nepriaznivom stave)

Úlohy ŠOP SR

- Spolupráca pri implementácii RSV a Vodného plánu SR,
- spolupráca so sekciou vôd MŽP SR, rezortnými a inými organizáciami (VÚVH, SVP, SRZ a pod.),
- spolupráca s SVP, š.p. pri spriechodňovaní migračných bariér a riešení laterálnej konektivity na vodných tokoch, terénne obhliadky, konzultácie, vyjadrenia k projektom, pracovné stretnutia,
- Spracovanie/pripomienkovanie bioekologických zadaní a krajinnno-ekologických podkladov,
- kolektívne ohliadky MB s dotknutými subjektmi (SVP, SRZ, VUVH, ekológovia)
- Účasť v rámci ekologického dozoru stavieb rybovodov v rámci realizácie

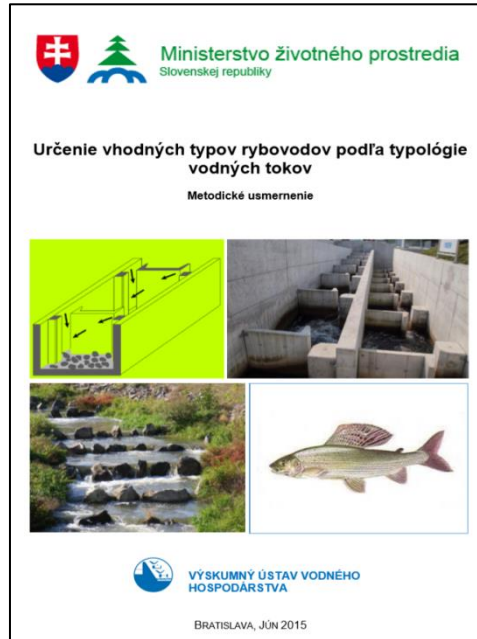

Ostatné úlohy súvisiace s problematikou MB

- ▶ spolupráca pri návrhu opatrení obnovy tzv., laterálnej konektivity riek a inundácií
- ▶ Spolupráca pri riešení odborných úloh, monitoring chránených druhov NV a EV
- ▶ Pripomienkovanie a účasť na tvorbe legislatívnych predpisov (monitoring, rybovody, ochrana rýb), koncepčných a strategických dokumentov (napr. pripomienkovanie a tvorba KVP, VPS a pod.)
- ▶ Účasť v expertných a pracovných skupinách na revitalizáciu tokov, využívanie tokov, Dunaj
- ▶ vydávanie odborných stanovísk pre štátnu správu, EIA (napr. posudzovanie vodných stavieb, PPO, zásahy do tokov a pod.)

Vyhláška MŽP SR č. 383/2018 Z. z. o technických podmienkach návrhu rybovodov a monitoringu migračnej priechodnosti rybovodov

- ✓ Účel rybovodu
- ✓ Určenie biologicky prijateľného typu rybovodu
- ✓ Technické a biologické požiadavky na výstavbu rybovodov (osobitné požiadavky na prietok vody, hĺbku, dĺžku, šírku bazénov, sklon, rýchlosť prúdenia a pre rôzne kategórie tokov a rybie pásma, špeciálne požiadavky pri výskyte mihúľ, hlavátky, na veľkých riekach nad 200 m³/s **so zohľadnením požiadaviek na jesetery**).
- ✓ Ekologický dozor stavby, odborná spôsobilosť
- ✓ Monitoring migračnej priechodnosti rybovodov (metódy monitoringu)

B) Metódy a zariadenia ichtyologického monitoringu migračnej priechodnosti rybovodov

Typ vodného toku	Skupinové značenie	Individuálne značenie	PIT telemetria	vrš/klietka	bioskener	telemetria	kamerové systémy
toky s Qa pod 2 m ³ /s *1)	V	V	-	-	-	-	-
toky s Qa 2-5 m ³ /s *2)	V	V	V	V	-	-	-
menšie toky s Qa 5-20 m ³ /s *3)	V	V	V	V	V	V	V
väčšie toky s Qa 20-50 m ³ /s *4)	-	-	P	V	V	V	V
veľké toky s Qa nad 50 m ³ /s *5)	-	-	P	V	V	V	V

VPS (2009/2015)

- Za uplynulé obdobie (2009-2020) podľa dostupných podkladov pribudlo na Slovensku ca 80 rybovodov, (sklzy, odstránené prekážky). Na realizovaných stavbách rybovodov prebieha ichtyologický monitoring funkčnosti (dodávateľským spôsobom).

Potreba rekonštrukcie existujúcich „problematických“ rybovodov

- ▶ ŠOP SR eviduje viacero „problematických RP“ (napr. Hron, Slaná, Hornád, Váh, Nitra)
- ▶ viacero podnetov orgánom št. správy, potreba overenia funkčnosti RP a následnej rekonštrukcie
- ▶ prevažne MVE v súkromnom vlastníctve - problematická vymožitelnosť úprav (pred r. 2015 absencia metodiky, legislatívy, platné rozhodnutia o užívaní stavieb)

Problémy

- ▶ nedostatok profesionálnych kapacít v odborných organizáciách, absencia „odborníkov na ryby“ v ŠS na národnej i regionálnej úrovni
- ▶ Málo ambiciózný prístup k problematike MB, neriešia sa s rovnakou prioritou dôležitosti ako iné opatrenia (úpravy a údržba tokov, PPO a pod.), presadzovanie lacných a málo ambiciózných „PR“ opatrení na úkor vysoko prioritných opatrení (napr. rybovod na VD Gabčíkovo vs. jesetery)
- ▶ Nevhodný postup pri tvorbe a posudzovaní projektov spriechodnenia MB - chybný projekt/anonymné posudzovanie/potreba prepracovania PD, oddialenie riešenia,
- ▶ nejednotnosť názorov/prístupov zainteresovaných do procesu spriechodňovania, neznalosť základných princípov migračného správania rýb vo vodných tokoch (chybná doktrína „ryby nemigrujú a pod.“),
- ▶ slabá vymožitelnosť legislatívy (bariéry v správe súkromných subjektov, mimo opatrení VPS realizovaných správcom toku)
- ▶ absencia celoštátneho komplexného a systematického monitoringu rybovodov a migračného správania rýb pod strategickými bariérami, o správaní rýb pod bariérami sa nevie takmer nič.

Koncepcia VP SR do roku 2030 zmena v prístupe k spriechodňovaniu MB:

„Systematicky odstraňovať a spriechodňovať migračné bariéry na vodných tokoch na základe dôkladného vyhodnotenia dopadov odstránenia, tieto opatrenia realizovať ako súčasť komplexných revitalizácií, ale aj samostatne, preferovať odstránenie bariér, spriechodnenie realizovať iba v prípade tých bariér, ktoré nie je možné odstrániť“

Odporúčania - čo je potrebné?

- ▶ Ambicióznejší, systematickejší a pružnejší proces spriechodňovania/odstraňovania migračných bariér so zohľadnením priorít dôležitosti vo vzťahu k environmentálnym/ekologickým prínosom (významnosť ichtyocenózy toku, chránené územia, chránené a ohrozené druhy)
- ▶ Efektívnejší/transparentnejší postup tvorby a posudzovania návrhov (biozadaní) a projektov rybovodov formou stálej komisie pre rybovody so širším zastúpením kvalifikovaných expertov (aj z oblasti výskumu)
- ▶ Nájsť/vytvoriť efektívny nástroj/mechanizmus podpory spriechodňovania, resp. odstránenia MB (vtrátane nefunkčných RV) v súkromnom vlastníctve (napr. MVE)
- ▶ Posilniť štátnu správu a odborné organizácie o kvalifikovaných expertov projektantov, ekológov, ichtyológov, na národnej i regionálnej úrovni, zlepšiť komunikáciu rezortných organizácií,
- ▶ Zaviest' komplexný „národný“ monitoring rybovodov a realizovaných opatrení na vodných tokoch

Ďakujem Vám za pozornosť